

Araştırma Makalesi (Research Article)

SIRTÇANTALI GEZGİNLERİN GIDA GÜVENLİĞİ RİSKLERİNE YÖNELİK KORUNMA NİYETİ DAVRANIŞLARI (PROTECTION INTENTION BEHAVIORS OF BACKPACKERS BASED ON FOOD SAFETY RISKS)

Öznur CUMHUR^{1*} (orcid.org/0000-0003-4486-2959)

Serhat BİNGÖL² (orcid.org/0000-0001-9312-4552)

¹Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Bilecik, Türkiye

²Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Rekreasyon Yönetimi Bölümü, Bilecik, Türkiye

Özet

Sırtçantalı gezginler, seyahatleri sırasında sağlıklarını korumak ve temel besin ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli önlemler alma eğilimindedir. Bu çalışma, koruma motivasyonu kuramını temel alarak, sırtçantalı gezginlerin seyahatleri sırasında gıda güvenliği risklerine nasıl tepki verdiklerini ve bu tepkilerin korunma niyetine dönüşüp dönüşmediğini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın odaklandığı ana konu, yurtdışına seyahat eden yerli sırtçantalı gezginlerin, algılanan kırılabilirlik, algılanan ciddiyet, tepki yeterliliği ve öz-yeterlik davranışlarının korunma niyetlerine etkisini belirlemektir. Aynı zamanda, başa çıkma değerlendirmesinin tehdit değerlendirmesi ile koruma niyeti arasındaki aracı etkisini de ölçmeyi hedeflemektedir. Çalışma kapsamında geliştirilen anket, Türkiye'den yurtdışına seyahat eden sırtçantalı gezginlere (n=386) uygulanmıştır. Yapısal eşitlik modeli, elde edilen verilerin değerlendirilmesinde kullanılmış ve sonuçlar incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, yerli sırtçantalı gezginlerin, gıda güvenliği risklerine karşı tehdit değerlendirmesi ve başa çıkma değerlendirmesinin koruma niyetine etkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, başa çıkma değerlendirmesinin, tehdit değerlendirmesi ile koruma niyeti arasında aracı bir rol oynadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sırtçantalı Gezginler, Korunma Motivasyonu, Korunma Niyeti, Gıda Güvenliği Riski

Abstract

Backpackers tend to take various measures to protect their health and meet their basic nutritional needs during their travels. Based on the protection motivation theory, this study aims to examine how backpackers respond to food safety risks during their travels and whether these responses translate into protective intentions. The main focus of the research is to determine the impact of perceived vulnerability, perceived severity, response efficacy and self-efficacy on the protection intentions of domestic backpackers travelling abroad. It also aims to measure the mediating effect of coping appraisal between threat appraisal and protection intention. The questionnaire developed within the scope of the study was applied to backpackers (n=386) travelling abroad from Turkey. Structural equation model was used to evaluate the obtained data and the results were analysed. According to the analysis results, it was revealed that threat appraisal and coping appraisal have an effect on the protective intention of domestic backpackers towards food safety risks. In addition, it has been found that the coping assessment plays a mediating role between the threat assessment and the intention to protect.

Keywords: Backpackers, Protection Motivation, Protective Intention, Food Safety Risk

Giriş

Seyahat etmek, farklı kültürleri keşfetmek, dünyayı daha yakından tanımak ve yeni maceralar yaşamak için heyecan verici bir deneyim sunmaktadır. Sırtçantalı gezginler, bu deneyimleri sürdürmek için genellikle bağımsız ve özgür bir seyahat tarzı benimserler. Ancak yeni yerler keşfederken günlük beslenme ihtiyaçlarını gidermek ve farklı lezzetleri denemek, bazen gıda güvenliği konusunda potansiyel risklerle de karşı karşıya kalmalarına ve sağlıklarının etkilenmesine neden olmaktadır. Gıda kaynaklı hastalıklar, ishalden kansere kadar çeşitli sağlık sorunlarını içeren geniş bir spektruma sahiptir ve ciddi vakalarda ölüm bile meydana gelmektedir (World Health Organization [WHO], 2023a). Bu durum sırtçantalı gezginlerin seyahatleri sırasında gıda

* Sorumlu yazar: oznur.cumhur@bilecik.edu.tr

DOI: 10.33083/joghat.2023.317

güvenliği ve gıda kaynaklı hastalıklar konusunda bir farkındalık ve koruyucu davranış geliştirmelerine yol açmaktadır.

Gıda kaynaklı hastalıklar; bakteri, virüs, parazit ve kimyasal maddelerle bulaşı olmuş gıdaların tüketilmesi sonucunda ortaya çıkan hastalıklardır ve küresel çapta önemli bir halk sağlığı sorunu olarak kabul edilmektedir. Bu hastalıklar, sağlık hizmetlerini zorlamakta, üretkenliği azaltmakta, ulusal ekonomi ve turizm alanında zararlara neden olmaktadır (WHO, 2023b). Dünya genelinde değerlendirildiğinde, gıda kaynaklı hastalıklar kapsam, etki ve nedensellik açısından farklı bölgelere ve bölgelerin gelişme düzeyine göre farklılık göstermektedir. Bu doğrultuda hijyen ve sanitasyonun yetersiz olduğu veya bilinmediği bölgelerde, gezginler için tehlike içeren yiyecek ve içecekler çoğunlukla risk oluşturmaktadır. Genel olarak bu riskin temelinde gıdanın üretim, dağıtım ve tüketim zincirinin herhangi bir aşamasında bulaşı olması yer almaktadır (WHO, 2023a). Sırtçantalı gezginler ise seyahatleri sırasında temiz ve güvenli gıda sunan destinasyonlara ve işletmelere sınırlı erişim gibi gıda güvenliğiyle ilgili zorluklarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Gezginler için yerel ve küçük restoranlar, yerel pazarlar ile sokak gıdalarının satış noktaları genellikle gıda güvenliği sorunlarının yaşandığı ve gıda kaynaklı hastalıkların yaygın olarak ortaya çıktığı alanlar olarak gösterilmektedir.

Gıda kaynaklı sorunlar, seyahat sırasında ciddi riskler oluşturduğu için gezginlerin davranışlarını şekillendirmektedir (MacLaurin, 2004). Bu kapsamda, yurtdışına seyahat eden sırtçantalı gezginlerin seyahatleri sırasındaki gıda güvenliği davranışlarını, korunma motivasyonu kuramı çerçevesinde ele almak mümkündür. Rogers (1975; 1983) tarafından geliştirilen Korunma Motivasyonu Kuramı (KMK), bireylerin tehditlere yanıt verme motivasyonlarını ve bu tehditlerle başa çıkma yeteneklerini açıklar. Bu kurama göre, bireyler tehditleri algılayarak ve başa çıkma stratejilerini değerlendirerek tutumlarını değiştirirler (Rogers, 1975). Bireylerin tepkileri ise *tehdit değerlendirme (threat appraisal)* ve *baş çıkma değerlendirme (coping appraisal)* süreçleriyle belirlenmektedir (Rogers ve Prentice-Dunn, 1997).

Sırtçantalı gezginler, seyahatleri boyunca gıda güvenliği risklerini azaltmak amacıyla çeşitli önlemler almak durumundadır. Bu önlemler arasında, gıda kaynaklı riskleri en aza indirmeye yönelik korunma niyeti davranışlarını geliştirmek de bulunmaktadır. Bu nedenle, korunma motivasyonu gibi bir kuramı kullanarak, yerli sırtçantalı gezginlerin korunma niyeti davranışlarının ortaya konması önem arz etmektedir. Bu kapsamda araştırmanın amacı, yurtdışına seyahat eden yerli sırtçantalı gezginlerin algılanan kırılganlık, algılanan ciddiyet, tepki yeterliliği ve öz-yeterlik davranışlarının korunma niyetlerine etkisinin ölçülmesidir. Aynı zamanda, başa çıkma değerlendirmesinin tehdit değerlendirme ile korunma niyeti arasında aracı bir etkiye sahip olup olmadığının da ölçülmesi amaçlanmaktadır. Böylelikle, sırtçantalı gezginlerin seyahatleri sırasında gıda güvenliği risklerine nasıl tepki verdikleri ve bu tepkilerin korunma niyetine dönüşüp dönüşmediği ortaya konacaktır.

Kavramsal Çerçeve ve Hipotezler

Tüketiciler, gıda seçimlerinde bir gıdanın hijyenik, güvenli ve sağlıklı olma gibi kalite kriterlerini dikkate almaktadırlar. Bu nedenle seyahat esnasında tüketilen yiyecek ve içecekler ile bunların güvenliği toplam seyahat deneyiminin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Çeşitli sağlık risklerine maruz kalan gezginlerin seyahat sürecinde gıda kaynaklı hastalığa yakalanma riski ise oldukça yüksektir (Connor, 2020). Sırtçantalı gezginler seyahatleri sırasında farklı şekillerde yiyecek ve içeceklerle beslenme ihtiyaçlarını karşılayabilirler. Gezginler, seyahatleri sırasında zaman ve bütçe sınırlılıklarını göz önünde bulundurarak, yiyecek ve içeceklerini önceden hazırlamak isteyip istememelerine göre besin ihtiyaçlarını karşılarlar. Bu doğrultuda önceden hazırlanmış ve seyahatte taşınabilecek dayanıklı yiyecek ve içecekleri, hazır satın alınabilecek ambalajlı gıda ürünlerini ve özellikle kurutulmuş ürünleri kullanabilirler (Fleming, 1986) ya da seyahatleri sırasında yiyecek ve içeceklerini satın alabilirler.

Gezginlerin sağlık durumuyla ve bu noktada güvenli gıdaya erişimiyle ilgili çeşitli kurum ve kuruluşlar aktif rol oynamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2007), Gıda ve Tarım Örgütü (Food and Drug Administration [FDA], 2009), ABD Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezleri (Centers for Disease Control and Prevention [CDC], 2023; Gleason, Hill ve Griffin, 2024) gibi uluslararası sağlık ve gıda kuruluşları ile ulusal sağlık ve gıda kuruluşları (Food Safety and Inspection Service, 2022; Global Affairs Canada, 2023; Harvard Global Support Services, 2023; Public Health Scotland, 2023; Travel State, 2023), seyahat rehberleri ve ilgili internet siteleri (Eastriding, 2023; Hangry Backpacker, 2019; Hostelworld Blog, 2018) güvenli gıda tüketimi konusunda bilgi ve/veya yönergeler sunarak seyahat edenlere yardımcı olmaktadır. Ayrıca, seyahat sırasında meydana gelebilecek herhangi bir zehirlenme veya hastalığa yönelik tedbirler ile uyulması gereken talimatlar, ilgili otoriteler tarafından gezginlere iletmeye çalışılmaktadır. Uluslararası sağlık ve gıda

kuruluşları bir taraftan gezginlerin gıda güvenliği açısından bilinçlenmelerine katkıda bulunmakta, diğer taraftan ülkeler arasında gıda güvenliği standartlarının iyileştirilmesine yardımcı olmaktadır. Ancak tüm bu çabalara rağmen hijyen ve sanitasyon açısından sorunlu bölgelere seyahat edenler, gıda kaynaklı hastalıklarla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Korunma Motivasyonu Kuramı (KMK), insanların kendilerini zarar görmekten koruyan davranışlarda bulunmalarını açıklayan psikolojik bir kuramdır. Kuram, korku ve tutum değişikliği arasındaki boşluğu incelemek için Rogers (1975) tarafından geliştirilmiştir. KMK, risk içeren herhangi bir bağlama uygulanabilecek kadar kapsamlı olup özellikle sağlık davranışlarını açıklamak ve tahmin etmek için sağlık psikolojisi alanında yaygın olarak kullanılmaktadır (Weinstein, 1993). Gıda güvenliği çerçevesinde KMK'nın kullanımı değerlendirildiğinde ise gıda güvenliği uygulamalarına yönelik davranış ve tutumların anlaşılması için tüketiciler (Chen, 2016; Choi, Nelson ve Almanza, 2019; Soon vd. 2022; Zhu vd. 2022), gıda çalışanları ve gıda hizmeti operatörleri (Harris, Ali ve Ryu, 2018; Harris vd., 2020; Harris, Taylor Jr ve DiPietro, 2021) dahil olmak üzere farklı gruplara uygulanabildiği görülmektedir.

Korunma Motivasyonu kuramı ayrıca turizm sektöründe sağlığı etkileyen çeşitli riskler karşısındaki niyet ve davranışları tahmin etmek için de kullanılabilir bir potansiyele sahiptir. Turistlerin seyahat ederken ve belirli destinasyonlarda konaklarken, sağlıkla ilgili risklerin varlığı risk algılarını şekillendirir ve sonuç olarak destinasyon seçimlerini ve seyahat davranışlarını etkiler. Bu bağlamda, KMK modelinin turizm ve seyahat boyutuyla değerlendirildiği çalışmalarda turistlerin risk algısı, seyahat niyetleri ve seyahat davranışlarının ölçülmesiyle birlikte korunma motivasyonlarını belirlemeye yönelik birçok araştırma yapılmıştır (Defranco ve Morosan, 2017; Fisher vd., 2018; Law, 2006; Lu ve Wei, 2018; Qi, Gibson ve Zhang, 2009; Schroeder vd., 2013; Slevitch ve Sharma, 2008; Sönmez ve Graefe, 1998; Wang vd, 2019).

Korunma motivasyonu kuramına göre; insanların koruyucu davranışlarda bulunma kararları, algılanan tehdit ile koruyucu davranış arasındaki ilişkiye aracılık eden iki bilişsel süreç olan *tehdit değerlendirmesi* ve *başa çıkma değerlendirmesinden* etkilenir (Prentice-Dunn ve Rogers, 1986). Tehdit değerlendirmesi, riskin ciddiyeti ve savunmasızlığı üzerine odaklanır ve bireylerin tehditleri değerlendirirken kullandıkları bilişsel süreçleri açıklamayı amaçlar. Tehdit değerlendirmesi sürecinde bireyler, riski *algılanan kırılabilirlik* ve *algılanan ciddiyet* bağlamında değerlendirirler (Floyd, Prentice-Dunn ve Rogers, 2000).

Gıda güvenliği açısından, algılanan tehdit, bir kişinin gıda kaynaklı hastalığın ciddiyetini ve buna karşı duyarlılığını algılaması anlamına gelir. Bir birey, bir gıdanın güvensiz veya sağlığa zararlı olduğunu düşündüğünde bir tehdit olarak değerlendirebilir. Örneğin, bozuk bir gıda veya potansiyel olarak tehlikeli içeriğe sahip olan gıda ürünü bir tehdit olarak algılanabilir. Algılanan kırılabilirlik, gıdyla ilgili sorunlara maruz kalma ve olaşı gıda kaynaklı hastalıklardan etkilenme düzeyini (ishal, kusma, mide bulantısı, ölüm vb.) ifade etmektedir. Öte yandan algılanan ciddiyet gıda güvenliği ile ilgili psikolojik tehdidin düzeyini ifade etmektedir. Dolayısıyla bireyler sonuçların hangi düzeyde olduğunu ve olayın meydana gelme olasılığının yüksek olduğunu algıladığında kişisel tehdit hissedecek ve korunma motivasyonu artacaktır (Cumhur ve Bingöl, 2022). Bu bağlamda, bireyin bir tehde karşı duyarlı olduğu düşünülmekte ve algılanan kırılabilirliğin koruma niyetini olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir (Ali, Harris ve Ryu, 2019; Chen, 2016; Harris vd., 2018). KMK ve önceki çalışmalara dayanarak araştırmanın ilk hipotezi şu şekilde öne sürülmüştür:

H1: Algılanan kırılabilirlik korunma niyetini olumlu yönde etkiler.

Ali vd. (2019) ile Harris vd. (2018) tarafından yapılan araştırmalar, bir tehdit karşısında algılanan ciddiyet ile bireyin koruyucu davranışlar sergileme niyeti arasında olumlu bir ilişkinin olduğuna işaret etmektedir. Bu temel bulgulara dayanarak ikinci hipotez önerilmektedir:

H2: Algılanan ciddiyet korunma niyetini olumlu yönde etkiler.

Tehdit değerlendirmesinden sonra bireyler, koruyucu davranışı gerçekleştirebilmek için tehlikeyle başa çıkma ve ondan kaçınma yeteneklerini ifade eden başa çıkma değerlendirmesi sürecinden geçerler. Başa çıkma değerlendirmesi ise *tepki yeterliliği* (*response efficacy*) ve *öz-yeterlik* (*self-efficacy*) olmak üzere iki bileşenden oluşmaktadır. Başa çıkma değerlendirmesi, bireyin tehde yanıt olarak önerilen davranışı yani tepki yeterliliği ve önerileri uygulama becerisini yani öz-yeterliliği dikkate almasını ifade eder (Norman vd., 2015). Tepki yeterliliği ve öz-yeterlik, uyarlanabilir ve etkili bir başa çıkma davranışı ihtimalini artırmaktadır. Dolayısıyla başa çıkma değerlendirmesinin alt bileşenleri olan tepki yeterliliği ve öz-yeterliliğin koruma niyetini olumlu yönde etkilediği ortaya çıkmıştır (Chen, 2016; Mullan vd., 2016; Yarimoglu, Kazancoglu ve Bulut, 2019; Yasami, 2021). Örneğin, Choi vd. (2019), öz-yeterliliğin ve tepki yeterliliğinin, insanların güvenli bir yer seçme olasılığını olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuşlardır. Bu bulgular Crowley vd. (2013) tarafından yapılan

et ışınlama ile ilişkili risk algısının araştırıldığı başka bir gıda güvenliği çalışması sonuçlarıyla da örtüşmektedir. Benzer şekilde Mullan vd. (2016), öz-yeterliğin ve tepki yeterliliğinin öğrencilerin güvenli gıda işleme davranışları sergilemeye yönelik koruma niyetleri üzerinde olumlu etkileri olduğunu bildirmiştir. Dolayısıyla sırtçantalılarda gıda güvenliği risklerine yönelik öz-yeterlik ve tepki yeterliliğinin korunma davranışlarını etkilediğine dair aşağıdaki hipotezler kurulmuştur:

H3: Algılanan tepki yeterliliği korunma niyetini olumlu yönde etkiler.

H4: Algılanan öz-yeterlik korunma niyetini olumlu yönde etkiler.

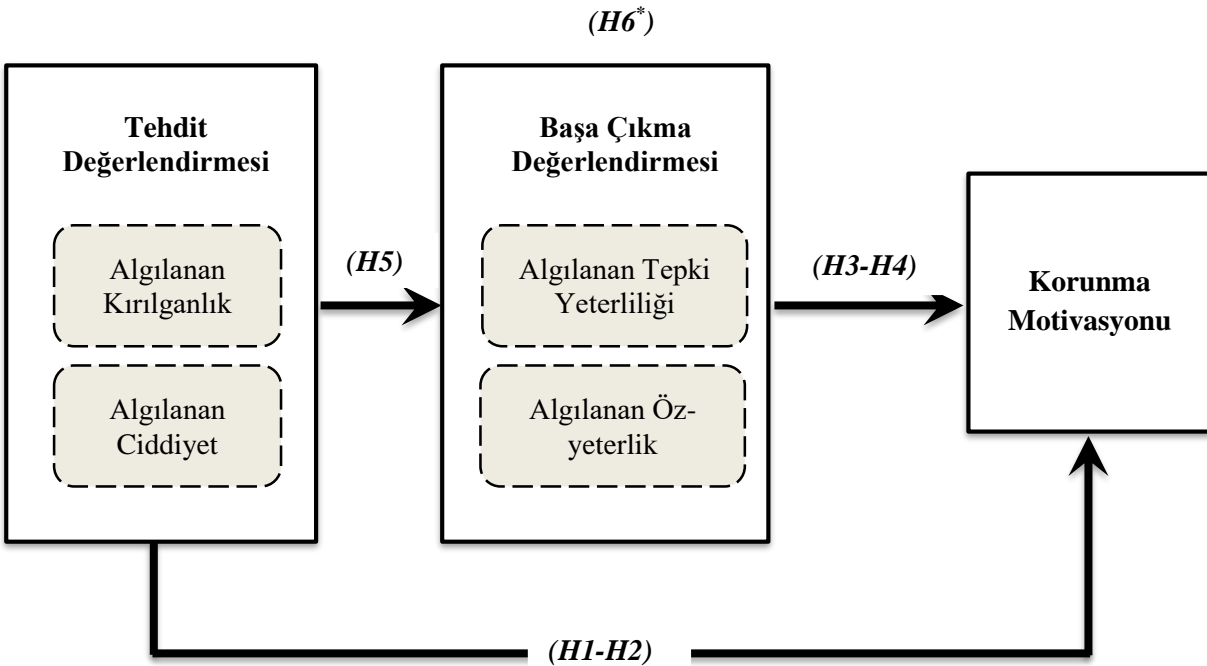
Mogendi vd. (2016) ve Yasami'ye (2021) göre, tehdit değerlendirmesi başa çıkma değerlendirmesini etkilemektedir. Bu nedenle, bu çalışmanın beşinci hipotezi bu etkiyi ölçmek için tasarlanmıştır.

H5: Tehdit değerlendirmesi başa çıkma değerlendirmesini olumlu yönde etkiler.

Tehdit değerlendirmesi başa çıkma değerlendirmesine kıyasla koruma niyetinin daha zayıf bir yordayıcısı gibi görünmektedir (Crowley vd., 2013; De Steur vd., 2015; Mullan vd., 2016; Yasami, 2021). Bu durum, tehdit değerlendirmesi ile koruma niyeti arasındaki bağlantı üzerinde başa çıkma değerlendirmesinin aracılık etkisini araştırmak için daha fazla çalışma yapılmasını önermektedir (Plotnikoff ve Trinh, 2010; Yasami, 2021). Bu nedenle, bu etkiyi test etmek ve ilişkinin daha iyi anlaşılup açıklanmasına yardımcı olacak bilgiler elde etmek için aşağıdaki hipotez önerilmiştir:

H6: Başa çıkma değerlendirmesi, tehdit değerlendirmesinin korunma niyeti üzerindeki etkisine aracılık eder.

Şekil 1. Araştırma Modeli

Kaynak: Yasami, (2021)'den uyarlanmıştır.

*H6, başa çıkma değerlendirmesinin aracılık etkisini temsil etmektedir.

Yöntem

Araştırma Süreci

Araştırmanın amacına ve tasarımına uygun olduğu için nicel araştırma yöntemi seçilmiştir. Böylelikle ulaşılan bulguların sayısal olarak değerlendirilmesi ve sonuçların bu yönde nesnel olarak sunulması amaçlanmıştır. Bu kapsamda araştırmanın evrenini, Türkiye'den yurtdışına seyahat eden yerli sırtçantalı gezginler oluşturmaktadır. Örneklemini ise Atina ve İstanbul Sabiha Gökçen Uluslararası havalimanlarında ulaşılan sırtçantalılar ve internet ortamında bir araya gelen sırtçantalı topluluklar oluşturmaktadır. Bu havalimanlarının seçilmesinin nedeni, sırtçantalıların bu mekânlardan daha uzak destinasyonlara daha uygun fiyatlı uçuşları tercih etmeleri ve araştırmacıların bu mekânlara daha kolay ulaşabilmeleridir.

Araştırma verilerinin toplanmasında nicel araştırma veri toplama tekniklerinden biri olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın amacına uygun olması sebebiyle, veri toplama aracı olarak Yasami (2018)'nin korunma motivasyonu kuramından faydalanılarak geliştirdiği ölçek ve anket formu temel alınmıştır. Bu soru formunda yer alan soru ve ifadeler için gerekli çeviriler yapıp düzenlendikten sonra uzman görüşü alma yoluna gidilmiştir. Sonuç olarak, uzman görüşlerinden hareketle sırtçantalıların demografik özelliklerine yönelik ifadelerin yer aldığı yeni bir soru formu oluşturulmuştur. Bu araştırma, Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından incelenmiş ve etik açıdan uygun bulunmuştur (Evrak Kayıt Tarihi ve Protokol Numarası: 10.04.2023 / 513696).

Soru formunda, *algılanan kırılabilirlik*, *algılanan ciddiyet*, *algılanan tepki yeterliliği* ve *algılanan öz-yeterlilik* olmak üzere sırtçantalı gezginlerle ilgili temel korunma motivasyonu yapıları ile *korunma niyetlerinden* oluşan beş başlıkta toplam 20 soru ve ifade yer almaktadır. Buna göre, algılanan ciddiyet ile sırtçantalı gezginlerin seyahati sırasında gıda kaynaklı hastalıkları ne kadar ciddi bir tehdit olarak algıladığına bakılmaktadır. Algılanan kırılabilirlik, bir bireyin gıda risklerine karşı ne kadar hassas hissettiğidir. Tepki yeterliliği önerilen uygulamaların etkinliğine ilişkin algıları ifade etmektedir. Öz-yeterlilik, sırtçantalı gezginlerin önerilen koruyucu eylemleri gerçekleştirme konusundaki kendi yeteneklerine ilişkin algılarını ifade etmektedir. Korunma niyeti ise sırtçantalıların koruyucu davranışlar gerçekleştirme niyetlerini ölçmektedir.

Araştırma tasarımına göre anket sorularının uygunluğunu doğrulamak için öncelikle bir pilot çalışma yapılmıştır. Pilot çalışmada yargısal örnekleme tekniği kullanılarak Google Forms aracılığıyla 44 sırtçantalı gezgine ulaşılmıştır. Anket ifadelerinden bağımsız olarak anketin ilk sorusu “*Daha önce yurtdışına sırtçantalı bir seyahat yaptınız mı?*” olmuştur. Bu soruya evet yanıtı verenler ankete devam edebilmiştir. Pilot araştırması sonucunda güvenilirlik ve faktör analizleri yapılmış olup Cronbach's Alpha değeri 0,809 olarak ölçülmüştür. Faktör analizi sonucunda dört faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Böylece analiz sonuçlarına göre ankette bazı ifadeler ve içerikler yeniden düzenlenmiştir.

Anketin ilk aşamasında, 15 Mayıs ile 15 Haziran 2023 tarihleri arasında Google Forms aracılığıyla toplam 150 çevrimiçi anket toplanmıştır. Bu süreçte pilot çalışmada olduğu gibi ilk soru “*Daha önce yurtdışına sırtçantalı bir seyahat yaptınız mı?*” sorusu olmuştur. Ardından, 18-30 Haziran 2023 tarihleri arasında Atina ve İstanbul Sabiha Gökçen Uluslararası havalimanlarında yüz yüze 236 anket toplanmış ve çevrimiçi anketlerle beraber nihayetinde toplam 386 kullanılabilir anket elde edilmiştir.

Verilerin Hazırlanması ve Analizi

Veri analizinin geçerli ve güvenilir olması için öncelikle verilerin analizler için hazırlanması süreci başlamıştır. İlk aşamada, yüz yüze ve çevrimiçi anketlerin tutarlılığını kontrol etmek için bağımsız t-testi yapılmıştır. Buna göre, iki veri grubu arasında toplamda veya faktörler bazından anlamlı bir farkın gözlenmediği ortaya çıkmıştır ($p>0,05$). Daha sonra, araştırma kapsamında tüm ifadeler ve ortaya çıkan dört faktöre ilişkin güvenilirlik analizleri yapılmış ve Cronbach's Alpha değerleri belirlenmiştir. Cronbach's Alpha değeri tüm ifadeler için 0,849 olarak ölçülürken, faktörler için ortaya çıkan değerler ise 0,825 ile 0,679 arasında değişmiştir. Böylelikle, araştırma güvenilirlik yönünden uygun bulunmuştur.

Açıklayıcı faktör analizinin kullanılabilmesi için çeşitli varsayımlar test edilmiştir (Hair vd., 2005). Bu doğrultuda, ifadeler arasındaki korelasyonlar incelenmiş ve örneklem yeterliliğini değerlendirmek için Kaiser Meyer Olkin (KMO) Testi ve değişkenler arasındaki ilişkiyi gösteren Bartlett's Küresellik Testi yapılmıştır. Tablo 1'de görüldüğü üzere KMO değeri 0,732 ve Bartlett's Küresellik Testi sonucu ise $X^2 = 1005,800$ ($p=0,00$) olarak ortaya çıkmıştır. KMO değerlerinin 0,50'den büyük olması, örneklem faktör analizi için yeterli olduğunu gösterdiğinden (Creswell, 2013; Hair vd., 2005), bu veriler üzerinden faktör analizi yapılabileceği sonucuna varılmıştır. Böylece elde edilen verilerin anlamlı farklılık gösterdiği ve faktör analizi için uygun olduğu saptanmıştır.

Tablo 1. KMO Değeri ve Bartlett's Testi

KMO	0,732
<i>Bartlett's Küresellik Testi</i>	
Ki Kare	1005,800
df.	190
Sig.	0,00

Tanımlayıcı istatistikler ve açıklayıcı faktör analizi SPSS 21 programı ile yapılmıştır. Sonrasında, araştırmanın hipotezlerini ve ölçüm modelini ölçmek için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ve yapısal eşitlik modellemesi (YEM) R Studio ile gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Sırtçantalı Gezinlerin Demografik Özellikleri

Araştırmaya katılan sırtçantalıların cinsiyetleri incelendiğinde, erkeklerin oranı yüzde 53,1 ve kadınların oranı yüzde 46,9 olarak saptanmıştır. Katılımcıların büyük bölümünün yaşları ise 18-45 aralığındadır (%89,1). Ayrıca, katılımcıların çoğunluğunun bekâr olduğu (%59,8), mesleklerinin çeşitlilik gösterdiği, gelirlerinin ise 35 bin liraya kadar olan gelir grubunda (%78,2) yoğunlaştığı görülmüştür. Bunun yanında, yurtdışına seyahat eden yerli sırtçantalıların büyük oranda lisans (%46,9) ve lisansüstü (34,1) mezunu oldukları ve daha önce en az 10 ülkeye seyahat ettikleri (%74,9) saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Sırtçantalıların Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler	Gruplar	Sayı	Yüzde
<i>Cinsiyet</i>	Kadın	181	46,9
	Erkek	205	53,1
<i>Yaş</i>	18-26	102	26,4
	27-35	152	39,4
	36-45	90	23,3
	46 ve üstü	42	10,9
<i>Medeni Durum</i>	Bekâr	231	59,8
	Evli	155	41,2
<i>Meslek</i>	Öğrenci	75	19,4
	Çalışmıyor	26	6,7
	Kamu	134	34,7
	Özel	117	30,3
	Kendi işi	34	8,8
<i>Eğitim Durumu</i>	Lise	73	18,9
	Lisans	181	46,9
	Lisansüstü	132	34,1
<i>Gelir</i>	0-8.506	65	16,8
	8.507-19.999	97	25,2
	20.000-34.499	140	26,2
	35.000-49.999	54	14,0
	50.000 ve üstü	30	7,8
<i>Seyahat Edilen Ülke Sayısı</i>	1	21	5,4
	2-5	76	19,7
	6-10	110	28,5
	11 ve üstü	179	46,4

Açıklayıcı Faktör Analizi

Tehdit değerlendirmesi, başa çıkma değerlendirmesi ve korunma niyeti ölçekleri kapsamında ortaya çıkacak faktörlerin belirlenmesi amacıyla araştırmanın bu aşamasında açıklayıcı faktör analizinden yararlanılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi, yapıların temelini oluşturan göstergeler arasındaki ilişkiler hakkında yeterli bilgiye sahip olunmadığı durumlarda başlangıç analizi olarak kullanılmaktadır (Creswell, 2013). Araştırma kapsamında anket formunda yer alan 20 ifade üzerinden açıklayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Bu analizin sonucunda faktör yük değerleri 0,40'ın altında olması veya birden fazla faktörde yer alması sebebiyle beş ifade analizden çıkarılmıştır. Nihayetinde faktör yük değerleri ve ortak varyans değerleri yüksek olan 15 ifadenin oluşturduğu dört faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Ayrıca, araştırma kapsamında ortaya çıkan dört faktöre ilişkin güvenilirlik analizleri de yapılmış ve Cronbach's Alpha değerleri belirlenmiştir. Ölçek ve ortaya çıkan faktörlere dair detaylı bilgiler Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Açıklayıcı Faktör Analizi

		Öz değer	Açıklanan Varyans	Cronbach's Alpha	Faktör Yük Değerleri
Korunma Niyeti		4,830	32,202	0,762	
KN4	İnternet ortamlarında tavsiye edilen mekânları tercih.				0,907
KN3	Gezginlerin yüksek oranda tercih ettiği mekânları tercih.				0,874
KN2	Yerel halkın yüksek oranda tercih ettiği mekânları tercih.				0,573
Algılanan Kırılgnlık		2,323	15,484	0,825	
AK3	Gezginlerin yüksek oranda tercih ettiği mekânlarda yemek yemediğinizde, gıda kaynaklı sorun yaşama olasılığı.				0,839
AK2	Yerel halkın yüksek oranda tercih ettiği mekânlarda yemek yemediğinizde, gıda kaynaklı sorun yaşama olasılığı.				0,811
AK4	İnternet ortamlarında tavsiye edilen mekânlarda yemek yemediğinizde, gıda kaynaklı sorun yaşama olasılığı.				0,786
AK1	Genel olarak temiz olan mekânlarda yemek yemediğinizde, gıda kaynaklı sorun yaşama olasılığı.				0,691
Başa Çıkma Değerlendirmesi		2,313	15,421	0,810	
TEY2 (BÇD1)	Bir mekândaki gıda risklerini ölçmek için yerel halkın yüksek oranda tercih etmesini dikkate alma.				0,886
TEY4 (BÇD2)	Bir mekândaki gıda risklerini ölçmek için internet ortamlarındaki tavsiyeleri dikkate alma.				0,787
ÖY2 (BÇD3)	Yerel halkın yüksek oranda tercih ettiği mekânları seçersem, gıda kaynaklı hastalığa yakalanma şansı.				0,879
ÖY4 (BÇD4)	İnternet ortamlarında tavsiye edilen mekânları seçersem, gıda kaynaklı hastalığa yakalanma şansı.				0,733
ÖY3 (BÇD5)	Gezginlerin yüksek oranda tercih ettiği mekânları seçersem, gıda kaynaklı hastalığa yakalanma şansı.				0,682
Algılanan Ciddiyet		1,642	9,572	0,679	
AC2	Gıda kaynaklı bir hastalığa yakalanırsam, sağlığım ciddi şekilde etkilenir.				0,820
AC4	Gıda kaynaklı bir hastalığa yakalanırsam, ilaç tedavisi ve/veya tıbbi müdahale gerekir.				0,761
AC3	Gıda kaynaklı bir hastalığa yakalanırsam ishal, mide bulantısı, karın ağrısı gibi pek çok rahatsız edici semptom yaşarım.				0,746
Toplam			74,052	0,849	

AK: Algılanan Kırılgnlık; **AC:** Algılanan Ciddiyet; **BÇD:** Başa Çıkma Değerlendirmesi; **KN:** Korunma Niyeti; **ÖY:** Öz-yeterlik; **TEY:** Tepki Yeterliliği

Korunma niyeti olarak adlandırılan ilk faktörde, toplam üç ifade yer almış ve bu ifadeler varyansın yüzde 32,202'sini açıklamıştır. Cronbach's Alpha değeri 0,762 olarak hesaplanan bu faktörün, faktör yük değerleri ise en düşük 0,573 ve en yüksek 0,907 olarak ortaya çıkmıştır. *Algılanan kırılgnlık* faktörü olan ikinci faktör, varyansın yüzde 15,484'ünü açıklamıştır. Bu faktörde toplam dört ifade yer almış ve faktör yük değerleri 0,691 ile 0,839 arasında değişmiştir. Bu faktörün Cronbach's Alpha değeri ise 0,825 olarak hesaplanmıştır. Üçüncü faktör olan *başa çıkma değerlendirme*, toplam beş ifadeden oluşmuş ve varyansın yüzde 15,421'ini açıklamıştır. Bu faktörün yük değerleri 0,682 ile 0,886 arasında değişmiştir ve Cronbach's Alpha değeri ise 0,810 olarak ölçülmüştür. Son olarak *algılanan ciddiyet* faktörü, toplam üç ifadeden oluşmakta olup varyansın

yüzde 9,572'sini açıklamıştır. Cronbach's Alpha değeri 0,679 olarak ölçülen bu faktörün yük değerleri ise 0,746 ile 0,820 arasında değişmiştir. Sonuç olarak, elde edilen dört faktörlü yapı toplam varyansın yüzde 74,052'sini açıklamış ve güvenilirlik açısından uygun görülmüştür. Tüm faktör yüklerinin 0,5'i aştığı ve modelin yakınsak geçerliliğini destekleyen anlamlı ilişkili t-değerlerine sahip olduğu görülmektedir.

Doğrulayıcı Faktör Analizi ve Ölçüm Modeli

Analiz sürecinin bu aşamasında ölçüm modelinin yeterliliğini değerlendirmek için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Buna göre DFA ile belirlenen uyum indekslerinden uyum iyiliği indeksi (GFI, *Goodness of Fit Index*) 0,832 ve yaklaşık hataların ortalama karekökü (RMSEA, *Root Mean Square Error of Approximation*) 0,042 ($\leq 0,08$) olarak ölçülmüştür. Ayrıca, CFI (*Comparative Fit Index*) ve IFI (*Incremental Fit Index*) değerleri önerilen 0,9 değerlerin üzerinde olduğu için (Ruan, Kang ve Song, 2020) ölçeğin uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu saptanmıştır (Tablo 4). Sonuç olarak ölçüm modelinin verilerle uyum sağladığı, örneklem büyüklüğü ve gösterge sayısı temelinde geçerli olduğu doğrulanmıştır.

Tablo 4. Model Uyum İndeksleri

Uyum İndeksleri	Ölçüm Modeli	Yapısal Model
χ^2	2123,203	1832,526
df	1221	952
χ^2 (df)	1,922	1,928
AGFI	0,821	0,829
GFI	0,832	0,817
IFI	0,926	0,912
CFI	0,910	0,925
RMSEA	0,042	0,048

Ölçümlerin ayırt edici geçerliliği (*discriminant validity*), diğer yapılarla çapraz korelasyonu olan her yapı için ortalama açıklanan varyansın karekökü değerlerine (AVE, *Average Variance Extracted*) göre hesaplanmıştır (Henseler, Ringle ve Sarstedt, 2015). Ayırt edici eşleştirilmiş yapılar arasındaki tüm korelasyonlar, eşleştirilmiş yapıların her biri için AVE'yi aşmamıştır (Tablo 5). Bu nedenle ayırt edici geçerlilik doğrulanmıştır.

Tablo 5. Korelasyon ve AVE Değerleri, Ayırtedici Geçerliliği

	Anlamlılık	Standart Sapma	AK	AC	BÇD	KN
AK	2,78	1,117	0,862			
AC	3,63	0,818	0,785	0,823		
BÇD	3,82	0,853	0,687	0,598	0,912	
KN	3,96	0,787	0,712	0,662	0,723	0,892

İtalik ve kalın olarak yazılan değerler AVE'nin karekökleridir. Diğer değerler ise değişkenlerin korelasyonlarıdır. **AK**: Algılanan Kırılma; **AC**: Algılanan Ciddiyet; **BÇD**: Başa Çıkma Değerlendirmesi; **KN**: Korunma Niyeti

Yapısal Model ve Hipotez Testleri

Ölçüm modelinin bu çalışmanın örneklemini için uygun bir şekilde uygulandığına yönelik analizlerin ardından yapısal model oluşturulmuştur. Yapısal model, yol katsayılarını (*path coefficients*) (β) ve R2 tahminlerini kullanarak çalışma modelinin tahmin gücü ve varsayılan nedensel bağlantıların önemi hakkında bilgi sağlar (Hair vd., 2005).

Tahmini yol katsayıları, t-değerleri ve karesi alınmış çoklu korelasyonlar dahil olmak üzere hipotez testlerinin sonuçları Tablo 6'da sunulmaktadır. Kurulan modele ve hipotezlere göre (Tablo 6), algılanan kırılma ve algılanan ciddiyet yüksek olduğunda sırtçantalılar korunma davranışı geliştirmektedir. Buna göre, algılanan kırılma ve algılanan ciddiyetin korunma niyeti üzerinde olumlu etkisi mevcuttur. Bu nedenle, H1 ve H2 hipotezleri desteklenmiştir. Bu bulgular, algılanan kırılma ve algılanan ciddiyetin korunma niyeti üzerindeki olumlu etkilerini gösteren önceki çalışmalarla örtüşmektedir (Ali vd., 2019; Chen, 2016; Harris vd., 2018).

Tablo 6. Araştırma Modeli için Hipotez Sonuçları

Hipotez	Yol	Tahmin	Standart Tahmin	Standart hata	t	p	Sonuç
H1	AK → KN	0,226	0,238	0,038	3,325	0,00	Desteklendi
H2	AC → KN	0,148	0,165	0,050	5,264	0,00	Desteklendi
H3-H4	BÇD → KN	0,435	0,474	0,075	4,253	0,00	Kısmen
H5	TD → BÇD	0,624	0,683	0,862	8,522	0,00	Desteklendi

AK: Algılanan Kırılabilirlik; **AC:** Algılanan Ciddiyet; **BÇD:** Başa Çıkma Değerlendirmesi; **KN:** Korunma Niyeti; **TD:** Tehdit Değerlendirmesi

Birçok çalışmada (Canova, Bobbio ve Manganelli, 2020; Chen, 2016; Choi vd., 2019; De Steur vd., 2015; Mullan vd., 2016; Yarimoglu vd., 2019; Yasami, 2021) başa çıkma değerlendirme yapısı içinde yer alan algılanan tepki yeterliliğinin ve algılanan öz-yeterliğin ayrı olarak korunma niyetini etkilediği gösterilmiştir. Bu bağlamda bu çalışmada da hipotez ve model tepki yeterliliği ve öz-yeterlik varlığında kurulmuştur. Ancak açıklayıcı faktör analizi sonucunda, algılanan tepki yeterliliği ve algılanan öz-yeterlik bu çalışmada tek bir faktör olarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenle bu faktör genel ismiyle başa çıkma değerlendirme olarak adlandırılmış ve H3-H4 birleştirilerek tek bir hipotez ile ölçülmüştür. Sonuç olarak, başa çıkma değerlendirme korunma niyetini olumlu ve anlamlı bir şekilde etkilemiştir. Dolayısıyla tek olarak kurulan H3-H4 hipotezi desteklenmiştir.

Ayrıca, tehdit değerlendirmesinin başa çıkma değerlendirmesine olumlu ve anlamlı etkisi olduğu saptanmıştır. Bu sonuç, turistlerin yerel restoran seçiminde korunma niyetlerini belirlemeye yönelik yapılan çalışmayla (Yasami, 2021) uyumludur. Böylelikle, başa çıkma değerlendirme aracılık etkisini ölçmek amacıyla kurulan H5 hipotezi de desteklenmiştir. Dolayısıyla analizler sonucunda, sırtçantalıların gıda risklerine karşı tehdit değerlendirme ve başa çıkma değerlendirmeyle korunma davranışı sergiledikleri tespit edilmiştir. Buna göre, değişkenler arasındaki tüm varsayılan ilişkiler istatistiksel olarak anlamlı olarak ölçülmüştür.

Başa Çıkma Değerlendirmesinin Aracı Etkisi

Bir değişken tahmin edilen bir sonuç ile ölçüt arasındaki ilişkiyi açıkladığı zaman aracı görevi görebilir (Baron ve Kenny, 1986). Bu tür bir aracılık etkisini anlamak için iki gizil değişken arasındaki doğrudan bağlantının yanı sıra potansiyel aracı değişkenin de araştırılması gerekmektedir. Böylece bu değişkenler arasındaki dolaylı ilişki anlaşılabilir. Baron ve Kenny'nin (1986) Klasik Nedensel Adımlar Yaklaşımı'na göre, bir aracılık etkisinin varlığını belirlemek için üç durumun var olması gerekmektedir. İlk olarak, bağımsız değişkenin (tehdit değerlendirme) bağımlı değişkenle (korunma motivasyonu) doğrudan bir ilişkisinin olması gerekmektedir. İkinci olarak, bağımsız değişken (tehdit değerlendirme) ile aracı değişken (başa çıkma değerlendirme) ve aracı değişken (başa çıkma değerlendirme) ile bağımlı değişken (korunma motivasyonu) arasında doğrudan ilişkiler olmalıdır. Son olarak, aracı değişkenin (başa çıkma değerlendirme) eklenmesiyle bağımsız değişkenin (tehdit değerlendirme) bağımlı değişken üzerindeki (korunma motivasyonu) doğrudan etkisi azalırken, ara değişkenin (başa çıkma değerlendirme) de bağımlı değişken üzerinde anlamlı bir etkisi olmalıdır. Dolayısıyla öncelikle aracılık etkisini test etmek için tehdit değerlendirme ile korunma niyeti arasında anlamlı bir etki tespit edilmiştir. Analizler sonucunda, tehdit değerlendirme başa çıkma değerlendirme üzerindeki olumlu anlamlı etkisi desteklenmiştir (β : 0,90; $p < 0,01$). Ayrıca, başa çıkma değerlendirme korunma niyetini olumlu ve anlamlı ölçüde etkilemiştir (β : 0,85; $p < 0,01$).

Bir sonraki aşamada, başa çıkma değerlendirme değişkeni modele aracı değişken olarak eklenmiştir. Modelde tehdit değerlendirme başa çıkma değerlendirme üzerine etkisinin düştüğü (β : 0,25) ve başa çıkma değerlendirme korunma niyeti üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmüştür ($p < 0,01$). Tehdit değerlendirme başa çıkma değerlendirme üzerindeki etkisinin test edilmesi neticesinde elde edilen sonuçlar Tablo 7'de yer almaktadır. Başa çıkma değerlendirme varlığında, tehdit değerlendirme korunma niyeti üzerindeki doğrudan etkisi anlamlı değildir ($\beta = 0,085$, $p = 0,126$). Ancak tehdit değerlendirme başa çıkma değerlendirme üzerindeki etkisi anlamlıdır ($\beta = 0,365$, $p < 0,001$). H6 hipotezine göre; başa çıkma değerlendirme, tehdit değerlendirme ile korunma niyeti arasındaki ilişkiyi açıklayan ve etkileyen bir aracı değişken olarak ortaya çıkmıştır.

Tablo 7. Tehdit Değerlendirmesinin Toplam, Doğrudan ve Dolaylı Etkileri

Yol	Toplam Etki	Doğrudan Etki	Dolaylı Etki	Sonuçlar
TD → KN	0,386	0,085	0,365	Toplam aracı etki desteklenmiştir
	$p < 0,001$	$P = 0,126$	$P < 0,001$	

Not: Tüm ilişkiler tek taraflı olarak hesaplanmış ve istatistiksel anlamlılık %5 olarak belirlenmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Turistlerin sağlık ve gıda güvenliği riskleri, turizm araştırmalarında odak noktası haline gelmiştir. Bu çalışmada, yerli sırtçantalı gezginlerin korunma motivasyonu kuramı çerçevesinde gıda güvenliği risklerine karşı tehdit değerlendirmesi ve başa çıkma değerlendirmesinin korunma niyetine olan etkisi ile başa çıkma değerlendirmesinin tehdit değerlendirmesi ile korunma niyeti arasındaki aracı etkisi ölçülmüştür. Araştırmanın bulguları, sırtçantalı gezginlerin gıda güvenliği risklerine karşı sağlıklarını korumaya yönelik tepkilerini açığa çıkarmıştır.

Öncelikle, önceki çalışmalardan (Canova vd., 2020; Chen, 2016; Choi vd., 2019; De Steur vd., 2015; Mullan vd., 2016; Yarimoglu vd., 2019; Yasami, 2021) farklı olarak, bu çalışmada tepki yeterliliği ve öz-yeterlik faktörleri tek faktör (başa çıkma değerlendirmesi) olarak ortaya çıkmıştır. Sırtçantalı gezginler özelinde yeme içme davranışları değerlendirildiğinde; genellikle seyahatlerinde kendilerine özgü bir tarza sahip olmaları, sokaklarda ve yerel restoranlarda satılan yiyecek ve içecekleri keşfetmeye ve denemeye daha istekli olmaları (Madhusankha, Ranaweera ve Idroos, 2020) sebebiyle tepki yeterliliği ve öz-yeterlik konusunda ayrı bir etkinin tespit edilemediği düşünülmektedir. Örneğin, sırtçantalı gezginlerin genel ve kişisel tercihlerine, seyahat amaçlarına, ziyaret ettiği bölge veya ülkenin kültürüne göre değişen yeme içme davranışları neticesinde, gıda zehirlenmesi riskine karşı uyguladığı önlemler (tepki yeterliliği) ve kişisel olarak yapabilecekleri (öz-yeterlik) çok daha sınırlıdır. Ancak sırtçantalı gezginlerin gıda risklerine karşı korunma motivasyonu, kişilerin mevcut kaynakları ve yeteneklerini değerlendirmesi neticesinde belirlediği stratejiler ve önlemlerle şekilleneceği bütünsel olarak ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, çalışmada kurulan yapısal eşitlik modeline göre, sırtçantalıların başa çıkma değerlendirmesi tek bir faktör olarak modele dahil edilmiş ve korunma niyetini etkilediği görülmüştür.

Çalışmada elde edilen diğer önemli sonuç, tehdit değerlendirmesi bileşenlerinden olan algılanan kırılabilirlik ve algılanan ciddiyet yüksek olduğunda, sırtçantalıların gıda güvenliği risklerine karşı korunma motivasyonu artmakta ve korunma niyeti davranışı geliştirdiği görülmektedir. Bu noktada çeşitli platformlar, kurum ve kuruluşlar aracılığıyla yapılan bilgilendirmelerin ve kazanılan farkındalıkların ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Özellikle turizm destinasyonlarında ortaya çıkabilecek riskli gıdaların ne kadar zararlı olduğunun bilinmesi ve farkındalığın kazandırılması (ciddiyet), bu destinasyonlardaki gıda güvenliği standartları konusunda bilgi sahibi olunması (kırılabilirlik) oldukça önemli ölçütlerdir. Bu aşamada elde edilen bulgular, kurumlar ve platformlar aracılığıyla yapılacak bilgilendirmelerin, tavsiyelerin ve farkındalık çalışmalarının sırtçantalı gezginler için ne kadar önemli olduğu doğrultusunda olduğudur. Elde edilen bir diğer sonuç ise başa çıkma değerlendirmesinin, tehdit değerlendirmesi ile korunma niyeti arasında aracı görevi üstlenmesidir. Böylece, sırtçantalı gezginlerin gıda risklerine karşı tehdit değerlendirmesi sonuçlarına dayanarak başa çıkma stratejileri geliştirdiği ortaya koyulmuştur.

Sonuç olarak, turizm destinasyonlarında hizmet veren ve zengin bir çeşitlilik sunan yiyecek-içecek işletmeleri, sırtçantalı gezginlerin gıda güvenliği ve hijyeni konusundaki korunma niyeti davranışlarını göz ardı etmemelidir. Günümüzde gezginlerin sağlık ve güvenlik endişeleri giderek artmakta ve bu da gıda güvenliğine daha fazla önem verilmesini gerektirir. Destinasyonların gıda güvenliği uygulamalarını benimsemesi ve yiyecek-içecek işletmelerinin gıda güvenliği standartlarına uyması, gezginlerin güvenli bir şekilde temel besin ihtiyaçlarını sağlamalarını ve olumlu bir deneyim yaşamalarını destekler.

Bu çalışmanın, gelecekte yapılacak araştırmalar için göz önünde bulundurulması gereken çeşitli sınırlılıkları bulunmaktadır. İlk olarak, çalışmada kullanılan veriler, internete erişimi olan sırtçantalılar ile Atina ve Sabiha Gökçen Uluslararası havalimanlarında ulaşılan yerli sırtçantalıları kapsamaktadır. Bu nedenle bulgular; turist tipolojilerine, farklı kültürlere ve sosyo-demografik özelliklere yönelik farklılık gösterebilir. Yine de araştırma sonuçlarının hem teorik hem pratikte katkı sağladığı düşünülmektedir. Teorik açıdan değerlendirildiğinde, çalışma gıda güvenliği riskleri karşısında ve sırtçantalı gezginler özelinde KMK modelini test etmiş ve gıda güvenliği risklerine karşı korunmada etkili olduğu sonucu elde edilmiştir.

Bu çalışma, pratik çıkarımlar açısından gezginleri risk önleme ve azaltma davranışlarına katılmaya motive etme konusunda mevcut bilgi birikimine önemli bir katkı sağlamaktadır. Özellikle çeşitli işletmeler, kurumlar ve destinasyonların sırtçantalı gezginleri gıda güvenliği riskine karşı korumaya odaklanmasının oldukça faydalı olduğu ortaya çıkmıştır. Gıda güvenliği konusundaki bilinçlendirme ve eğitim kampanyaları, gezginlerin sağlık ve güvenlik endişelerini azaltmada etkili bir rol oynayabilir. Aynı zamanda, seyahat destinasyonları ve bu destinasyonlardaki yerel işletmelerin, sırtçantalı gezginlere sağlıklı ve güvenli yeme içme seçenekleri sunarak onları memnun etmeye yönelik çabaları, turizm destinasyonlarının itibarını artırabilir ve turistlerin yeniden ziyaretleri için olumlu bir etki yaratabilir. Gezginleri bilinçlendirmek ve sağlıklı seyahat

alışkanlıkları geliştirmeye teşvik etmek, hem bireylerin sağlığını korumada önemli bir adım olacak hem de seyahat destinasyonları için sürdürülebilir ve güvenli turizm anlayışını destekleyecektir.

Kaynakça

- Ali, F., Harris, K. J. ve Ryu, K. (2019). Consumers' return intentions towards a restaurant with foodborne illness outbreaks: Differences across restaurant type and consumers' dining frequency. *Food Control*, 98, 424-430.
- Baron, R. M. ve Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173-1182.
- Canova, L., Bobbio, A. ve Manganelli, A. M. (2020). Predicting fruit consumption: A multi-group application of the Theory of Planned Behavior. *Appetite*, 145, 104490.
- Centers for Disease Control and Prevention (CDC). (2023). *Food and drink considerations when traveling*. Erişim Tarihi: 05.09.2023 <https://wwwnc.cdc.gov/travel/page/food-water-safety>
- Chen, M. F. (2016). Extending the protection motivation theory model to predict public safe food choice behavioural intentions in Taiwan. *Food Control*, 68, 145-152.
- Choi, J., Nelson, D. ve Almanza, B. (2019). Food safety risk for restaurant management: Use of restaurant health inspection report to predict consumers' behavioral intention. *Journal of Risk Research*, 22(11), 1443–1457.
- Connor, B. A. (2020). *Travelers' diarrhea*. Erişim tarihi: 26.03.2023, <https://wwwnc.cdc.gov/travel/yellowbook/2020/preparing-internationaltravelers/travelers-diarrhea>
- Creswell, J. W. (2013). *Araştırma deseni: Nicel, nitel ve karma yöntem yaklaşımları*. (S. Demir, Çev). Nebraska-ABD: SAGE Publications.
- Crowley, O. V., Marquette, J., Reddy, D. ve Fleming, R. (2013). Factors predicting likelihood of eating irradiated meat. *Journal of Applied Social Psychology*, 43(1), 95-105.
- Cumhur, Ö. ve Bingöl, S. (2022). Korunma motivasyonu kuramı kapsamında sırtçantalıların gıda güvenliği davranışları. *Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research*, 6(3), 600-619.
- De Steur, H., Mogendi, J. B., Wesana, J., Makokha, A. ve Gellynck, X. (2015). Stakeholder reactions toward iodine biofortified foods. An application of protection motivation theory. *Appetite*, 92, 295-302.
- Defranco, A. ve Morosan, C. (2017). Coping with the risk of internet connectivity in hotels: Perspectives from American consumers traveling internationally. *Tourism Management*, 61, 380–393.
- Eastriding (2023). *Food safety advice*. Erişim Tarihi: 05.09.2023 <https://www.eastriding.gov.uk/environment/food-safety-advice/>
- Fisher, J. J., Almanza, B. A., Behnke, C., Nelson, D. C. ve Neal, J. (2018). Norovirus on cruise ships: Motivation for handwashing?. *International Journal of Hospitality Management*, 75, 10–17.
- Fleming, J. (1986). *The well-fed backpacker*. New York: Vintage Books.
- Floyd, D. L., Prentice-Dunn, S. ve Rogers, R. W. (2000). A meta-analysis of research on protection motivation theory. *Journal of Applied Social Psychology*, 30(2), 407-429.
- Food and Drug Administration (FDA). (2009). *International travel. Ora field management directive no.13*. Erişim Tarihi: 05.09.2023 <https://www.fda.gov/inspections-compliance-enforcement-and-criminal-investigations/field-management-directives/international-travel>
- Food Safety and Inspection Service. (2022). *Food safety while hiking, camping & boating*. Erişim Tarihi: 05.09.2023 <https://www.fsis.usda.gov/food-safety/safe-food-handling-and-preparation/food-safety-basics/food-safety-while-hiking-camping>
- Gleason, B., Hill, V., Patricia Griffin, P. (2024). *Food & water precautions*. Erişim Tarihi: 05.09.2023 <https://wwwnc.cdc.gov/travel/yellowbook/2024/preparing/food-and-water-precautions>
- Global Affairs Canada (2023). *Eat and drink safely*. Erişim Tarihi: 05.09.2023 <https://travel.gc.ca/travelling/health-safety/food-water>

- Hair, J., Anderson, R., Tatham, R. ve Black, W. (2005). *Multivariate data analysis*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Hangry Backpacker (2019). *Food safety in Southeast*. Erişim Tarihi: 05.09.2023 <https://hangrybackpacker.com/food-safety-southeast-asia/>
- Harris, K. J., Ali, F. ve Ryu, K. (2018). Foodborne illness outbreaks in restaurants and patrons' propensity to return. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 30(3), 1273-1292.
- Harris, K., DiPietro, R. B., Klein, J. ve Jin, D. (2020). The impact of social norms and risk assessment on diners' reaction to food safety concerns in restaurants. *Journal of Foodservice Business Research*, 23(5), 377-400.
- Harris, K., Taylor Jr, S. ve DiPietro, R. B. (2021). Antecedents and outcomes of restaurant employees' food safety intervention behaviors. *International Journal of Hospitality Management*, 94, 102858.
- Harvard Global Support Services (2023). *Food and drink safety while abroad*. Erişim Tarihi: 05.09.2023 <https://www.globalsupport.harvard.edu/travel/advice/food-drink-safety-while-abroad>
- Henseler, J., Ringle, C. M. ve Sarstedt, M. (2015). A new criterion for assessing discriminant validity in variance-based structural equation modeling. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 43(1), 115-135.
- Hostelworld Blog (2018). *A backpacker's guide to eating street food*. Erişim Tarihi: 05.09.2023 <https://www.hostelworld.com/blog/is-street-food-safe>
- Law, R. (2006). The perceived impact of risks on travel decisions. *International Journal of Tourism Research*, 8, 289-300.
- Lu, S. ve Wei, J. (2018). Public's perceived overcrowding risk and their adoption of precautionary actions: A study of holiday travel in China. *Journal of Risk Research*, 7, 844-864.
- MacLaurin, T. L. (2004). The importance of food safety in travel planning and destination selection. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 15(4), 233-257.
- Madhusankha, W. A. I., Ranaweera, R. A. A. K. ve Idroos, A. A. (2020). Study on tourists' perception on selecting local food restaurants – especial reference on backpacker tourists to Ella, Sri Lanka. *IOSR Journal of Business and Management*, 22(3), 20-28.
- Mogendi, J. B., De Steur, H., Gellynck, X. ve Makokha, A. (2015). Modelling protection behaviour towards micronutrient deficiencies: Case of iodine biofortified vegetable legumes as health intervention for school-going children. *Nutrition Research and Practice*, 10(1), 56-66.
- Mullan, B., Allom, V., Sainsbury, K. ve Monds, L. A. (2016). Determining motivation to engage in safe food handling behaviour. *Food Control*, 61, 47-53.
- Norman, P., Boer, H., Seydel, E. R. ve Mullan, B. (2015). Protection motivation theory. In M. Conner ve P. Norman (Eds.) *Predicting and changing health behaviour: Research and practice with social cognition models* (s. 70-106). Buckingham: Open University Press.
- Plotnikoff, R. C. ve Trinh, L. (2010). Protection motivation theory: Is this a worthwhile theory for physical activity promotion?. *Exercise and Sport Sciences Reviews*, 38(2), 91-98.
- Prentice-Dunn, S. ve Rogers, R. W. (1986). Protection Motivation Theory and preventive health: Beyond the Health Belief Model. *Health Education Research*, 1(3), 153-161.
- Public Health Scotland (2023). *Food and water precautions*. Erişim Tarihi: 05.09.2023 <https://www.fitfortravel.nhs.uk/advice/general-travel-health-advice/food-and-water-precautions>
- Qi, C. X., Gibson, H. J. ve Zhang, J. J. (2009). Perceptions of risk and travel intentions: The case of China and the Beijing Olympic games. *Journal of Sport & Tourism*, 14(1), 43-67.
- Rogers, R. W. (1975). A protection motivation theory of fear appeals and attitude change. *Journal of Psychology*, 91(1), 93-114.
- Rogers, R. W. (1983). Cognitive and physiological processes in fear appeals and attitude change: A revised theory of protection motivation. In J. T. Cacioppo & R. E. Petty (Eds.) *Social psychophysiology: A sourcebook* (pp. 153-176). New York: The Guildford Press.

- Rogers, R. W. ve Prentice-Dunn, S. (1997). 'Protection motivation theory'. In D. S. Gochman (Ed.), *Handbook of health behavior research I: Personal and social determinants* (pp. 113-132). New York: Plenum Press.
- Ruan, W., Kang, S. ve Song, H. (2020). Applying protection motivation theory to understand international tourists' behavioural intentions under the threat of air pollution: A case of Beijing, China. *Current Issues in Tourism*, 23(16), 2027-2041.
- Schroeder, A., Pennington-Gray, L., Kaplanidou, K. ve Zhan, F. (2013). Destination risk perceptions among U.S. residents for London as the host city of the 2012 Summer Olympic Games. *Tourism Management*, 38(C), 107–119.
- Slevitch, L. ve Sharma, A. (2008). Management of perceived risk in the context of destination choice. *International Journal of Hospitality & Tourism Administration*, 9(1), 85–103.
- Soon, J. M., Vanany, I., Wahab, I. R. A., Sani, N. A., Hamdan, R. H. ve Jamaludin, M. H. (2022). Protection Motivation Theory and consumers' food safety behaviour in response to COVID-19. *Food Control*, 138, 109029.
- Sönmez, S. F. ve Graefe, A. R. (1998). Determining future travel behavior from past travel experience and perceptions of risk and safety. *Journal of Travel Research*, 37(2), 171–177.
- Travel State (2023). *International travel*. Erişim Tarihi: 05.09.2023
<https://travel.state.gov/content/travel/en/international-travel.html>
- Wang, J., Liu-Lastres, B., Ritchie, B. W. ve Mills, D. J. (2019). Travellers' self-protections against health risks: An application of the full Protection Motivation Theory. *Annals of Tourism Research*, 78, 102743.
- Weinstein, N. D. (1993). Testing four competing theories of health-protective behavior. *Health Psychology*, 12(4), 324.
- World Health Organization (WHO). (2007). *A guide on safe food for travellers*. Erişim Tarihi: 05.09.2023
<https://www.who.int/publications/i/item/9789241597661>
- World Health Organization (WHO). (2023a). *Foodborne diseases*. Erişim tarihi: 15.06.2023
https://www.who.int/health-topics/foodborne-diseases#tab=tab_1
- World Health Organization (WHO). (2023b). *Food safety*. Erişim tarihi: 15.06.2023
<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/food-safety>
- Yarimoglu, E., Kazancoglu, I. ve Bulut, Z. A. (2019). Factors influencing Turkish parents' intentions towards anti-consumption of junk food. *British Food Journal*, 121(1), 35-53.
- Yasami, M. (2018). *Tourists' threat appraisal, coping appraisal and protection intention in using food safety cues in the choice of Malaysian restaurants* (Doctoral dissertation, Ph. D. Thesis), Universiti Putra Malaysia, Faculty of Economy and Management, Kuala Lumpur.
- Yasami, M. (2021). International tourists' threat appraisal, coping appraisal, and protection intention. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 22(2), 163-190.
- Zhu, Y., Wen, X., Chu, M. ve Sun, S. (2022). Consumers' intention to participate in food safety risk communication: A model integrating protection motivation theory and the theory of reasoned action. *Food Control*, 138, 108993.